

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ปัญหาการวิจัยดังกล่าวชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความเป็นมาของ ยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนโดยสังเขป แนวคิดทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์รวมกลุ่ม ปฐมภูมิหรือกลุ่มนอกรูปแบบในการค้ายาเสพติดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการ วิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมา หรือภูมิหลัง ยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนในประเทศไทย
2. แนวคิดทฤษฎีรวมกลุ่ม : กลุ่มปฐมภูมิอันเป็นปฐมฐานแห่งการค้ายาเสพติด ประเภทแอมเฟตามีน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาหรือภูมิหลังยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนในประเทศไทย

1. สภาพทั่วไปของยาเสพติด

ยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 และมีทบัญญัติ ไว้ในหมวดของความผิดและบทลงโทษว่า "หากเป็นการกระทำเพื่อจำหน่ายต้องระวางโทษ ประหารชีวิต (สำนักงาน ป.ป.ส., 2535 : 18) เมื่อเสพยาประเภทนี้ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด เป็นช่วงระยะ หรือนานติดต่อกันก็ตาม ผู้เสพจะตกอยู่ในอำนาจหรือเป็นทาสทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ นอกจากนี้ผู้เสพต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะมีผลทำให้สุขภาพ ผู้เสพเสื่อมโทรมลง และเมื่อถึงเวลาอยากเสพแต่ไม่ได้เสพผู้เสพติดก็จะมีอาการผิดปกติ ทางด้านร่างกายและจิตใจ

2. ประวัติความเป็นมาของยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน

แอมเฟตามีนถูกค้นพบครั้งแรกในโลกเมื่อ พ.ศ. 2440 โดยเภสัชกรชาวเมือง แคลิฟอร์เนีย ของสหรัฐอเมริกา ชื่อออร์ดอร์น เอ แอลเล เมื่อทำการศึกษาวิจัยอย่าง ละเอียดพบว่าแอมเฟตามีนสามารถรักษาโรคหอบหืดได้จริง จึงได้จดทะเบียนเป็นสิทธิบัตร ไว้ และใน พ.ศ. 2472 เขาได้ขายลิขสิทธิ์ให้บริษัท สมิธโคลน์ แอนด์ เฟรน ลาบอเรทอรีส์

(Smith Kline and French Laboratories Inc.) ซึ่งต่อมาได้ผลิตยาขยายหลอดลมชนิดสูดดมชื่อ Bensedrine ใช้รักษาโรคหอบหืดของเด็ก ลดความอยากอาหารและเป็นยากระตุ้น (รัตนา บรรณาธรรม, 2539 : 15)

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แอมเฟตามีนถูกใช้นอกเหนือวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ คือ การแก้อาการเมื่อยล้าหลังการรบประจันบาน และเพิ่มประสิทธิภาพการรบของทหารและพลเรือนชาวญี่ปุ่น ภายหลังสงครามปริมาณแอมเฟตามีนยังมีตกค้างอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับการฟื้นฟูประเทศจึงมีการนำไปใช้ในทางที่ผิด ในกลุ่มผู้ใช้แรงงานตลอดจนในครอบครัวโดยแม่บ้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องออกประกาศควบคุมการใช้อย่างเข้มงวดและจัดโครงการรณรงค์ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการนำไปใช้ แต่ก็ยังพบว่า มีการระบาดอยู่จนถึงปัจจุบัน

ในประเทศสวีเดน พบว่า มีการใช้แอมเฟตามีนในลักษณะกระตุ้นประสาทตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2483 มีการค้าอย่างผิดกฎหมายเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงต้องประกาศให้ใช้ได้เพียงแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรคเท่านั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกา นิยมใช้แอมเฟตามีนชนิดฉีดโดยเริ่มระบาดจากอ่าวซานฟรานซิสโก ไปสู่รัฐต่างๆ ระยะการระบาดอย่างหนักที่สุดอยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2493-2503 ในขณะนี้ยังพบว่าแพทย์นิยมฉีดให้คนไข้ที่ติดยาเสพติด และมีการค้าในเชิงขบวนการใต้ดินจนรัฐบาลของสหรัฐอเมริกาต้องประกาศให้แอมเฟตามีนเป็นสารที่ต้องควบคุมการใช้อย่างเคร่งครัด โดยเน้นเรื่องการใช้ผิดในขนาดสูง การใช้ในทางที่ผิดและการติดตามการค้าในตลาดมืด (รัตนา บรรณาธรรม, 2539 : 16)

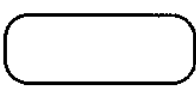

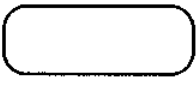

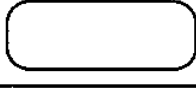

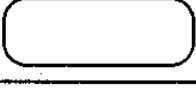

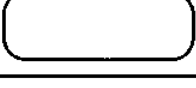

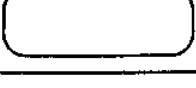

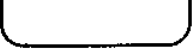

ในประเทศไทย แอมเฟตามีนถูกนำเข้ามาจำหน่ายในช่วง พ.ศ. 2510 โดยบริษัท โบโร เวลคัม จำกัด จากประเทศเกาหลี แอมเฟตามีนที่ส่งเข้ามาขายในระยะแรกนั้นมีเครื่องหมายการค้าเป็นรูปหัวม้า คนจึงเรียกชื่อตามสัญลักษณ์ที่ติดบนเม็ดยาเรื่อยมา กลายเป็น "ยาม้า" เนื่องจากมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทนี้และมีผลเสียต่อผู้เสพและสังคม รัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วนในการปราบปรามและแก้ไขปัญหากับเรื่องนี้ ยิ่งไปกว่านั้นสังคมเห็นควรให้เพิ่มบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับแอมเฟตามีน โดยการเพิกถอนสารในกลุ่มแอมเฟตามีน อนุพันธ์ของแอมเฟตามีน วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 และประเภท 2 จากพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และให้ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) ลงราชกิจจานุเบกษาฉบับทั่วไปเล่ม 113 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2539 เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และได้เปลี่ยนชื่อเรียก "ยาม้า" เป็น "ยาบ้า" (รัตนา บรรณาธรรม, 2539 : 17)

3. ยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน

3.1 ลักษณะของแอมเฟตามีน

แอมเฟตามีน ที่พบในประเทศไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสัญลักษณ์บนเม็ดยาและสีของเม็ดยาจากชนิดกลมแบนสีขาวมีรูปร่างมาเป็นยาเม็ดสีต่างๆ เช่น สีน้ำตาล ส้ม เทา เหลือง ชมพู ฯลฯ หรือหลายสีในเม็ดรูปหัวใจ สามเหลี่ยม วงกลม มีสีต่างๆ และมีสัญลักษณ์ ปรากฏบนด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้ง 2 ด้าน ตามภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ลักษณะยาแอมเฟตามีนที่พบระหว่างปี พ.ศ. 2534-2541

ภาพด้านหน้า	ภาพด้านข้าง	ภาพด้านหลัง	สีที่พบ ลักษณะของตัวยา
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			น้ำตาล ส้ม เทาเหลือง Methamphetamine HCL
			สีฟ้า Methamphetamine HCL
			สีฟ้า Methamphetamine HCL

3.2 องค์ประกอบและคุณสมบัติของแอมเฟตามีน

สารแอมเฟตามีนมีองค์ประกอบและคุณสมบัติดังต่อไปนี้

3.2.1 องค์ประกอบของแอมเฟตามีน

จากการวิเคราะห์สารจากเม็ดยา พบว่า แอมเฟตามีนที่ผู้บริโภคว่าใช้ใน ปัจจุบันนั้น ประกอบด้วยสารแอมเฟตามีน อีฟีดรีน และคาเฟอีน ซึ่งอีฟีดรีนจะมีฤทธิ์ ในการกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต แต่บางครั้งก็พบว่าไม่มีสารแอมเฟตามีนผสมอยู่ด้วยเลย ดังนั้นมูลเหตุที่สารในตัวยาไม่เหมือนกัน หรือควบคุมคุณภาพของสารในตัวยาไม่ได้เหมือนกัน ในทุกเม็ดยา ผลจึงทำให้ผู้เสพได้รับฤทธิ์ของแอมเฟตามีนต่างกัน ในแต่ละบุคคลและ ในแต่ละครั้งที่เสพ (กรมตำรวจ, 2522 : 7)

3.2.2 คุณสมบัติของแอมเฟตามีน แอมเฟตามีนมีทั้งคุณอนันต์และโทษอย่าง มหันต์ ซึ่งอาจประมวลได้ดังนี้

ประโยชน์ของแอมเฟตามีน แอมเฟตามีน มีประโยชน์ดังนี้ (รัตนา บรรณา ธรรม, 2539 : 20)

จิตแพทย์ใช้ยาแอมเฟตามีนในการรักษาผู้ป่วยทางจิตที่มีอาการซึมเศร้า มาเป็นเวลานานแล้ว และได้ผลช่วยให้ผู้ป่วยเหล่านั้นกระปรี้กระเป่าขึ้น แต่ในปัจจุบัน เลิกใช้แอมเฟตามีน เพราะมียาจำพวก Antidepressant ที่ใช้ประโยชน์ได้ดีและไม่มีผล ทางเสพติดเหมือนแอมเฟตามีนมาแทน

อายุรแพทย์ใช้ยานี้ในการลดน้ำหนักมานานกว่า 20 ปี เนื่องจากแอมเฟตามีน มีผลโดยตรงต่อศูนย์กลางความหิวในสมอง (Hungry Center) ทำให้หายหิว จิตใจสบาย (Euphoria) กระปรี้กระเป่าและทำงานได้มากขึ้น โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคหัวใจที่มีน้ำหนัก มาก ขนาดของแอมเฟตามีนที่ใช้ต้องน้อย แพทย์นิยมใช้ยานี้ในระยะเวลานั้นเท่านั้น แต่ใน ปัจจุบันแพทย์ไม่นิยมใช้แอมเฟตามีนในการลดน้ำหนัก มีผลข้างเคียงมาก เช่น หลอดเลือด ตีบเล็กลง หัวใจเต้นเร็ว ความดันสูง มือสั่น ใจสั่น และประกอบกับได้มีการคิดค้นยาอื่น ซึ่งได้ผลดีกว่าและโทษน้อยกว่าแอมเฟตามีนขึ้นมาใหม่แล้ว

ประสาทแพทย์ยังใช้ยานี้อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรค Narcolepsy โรค ที่ชอบง่วงเหงาหาวนอน ตลอดเวลา นอนไม่รู้จักรอ นิ่งอยู่ก็หลับไปเฉยๆ แอมเฟตามีน ในขนาดพอสมควรจะช่วยให้ผู้ป่วยทำงานได้บ้าง

จักษุแพทย์ได้ใช้แอมเฟตามีนในการผ่าตัดตาแก่คนไข้เพราะแอมเฟตามีน มีผลในการช่วยขยายแก้วตา (Hydriasis) ทำให้การผ่าตัดง่ายขึ้นและในเด็กที่ซนมาก

อยู่ไม่สุข แพทย์ก็จะใช้แอมเฟตามีนเพื่อช่วยให้เด็กสงบลงได้บ้าง

โทษของการใช้แอมเฟตามีน แอมเฟตามีนมีโทษ 2 อย่าง ดังนี้

(1) โทษทางร่างกาย

โทษตามนัยนี้อาจสรุปได้ดังนี้ (สำนักงาน ป.ป.ส. 2537 : 6)

แอมเฟตามีน จะมีผลต่อผู้ใช้โดยเฉียบพลันที่เกิดขึ้นทันทีทันใด ซึ่งอาจจะมีอาการทางสมองปรากฏให้เห็น ได้แก่ เวียนศีรษะ นอนไม่หลับ ตัวสั่น ตกใจง่าย ช่างพูด ประสาทตึงเครียด โกรธง่าย อ่อนเพลีย เป็นไข้ จิตใจสับสน บางครั้งมีอาการมึนงง ภาวะวณกระวาย เพื่อครั้ง ประสาทหลอน ถ้าเป็นผู้ป่วยโรคจิตอาจจะมีความรู้สึกอยากฆ่าตัวตาย หรือฆ่าผู้อื่น ส่วนอาการที่เกี่ยวกับการไหลเวียนของโลหิตที่ปรากฏให้เห็น ได้แก่ ปวดศีรษะ หนาวสั่น หน้าซีดหน้าแดง หัวใจเต้นแรง และจังหวะการเต้นผิดปกติ ความดันโลหิตสูงหรือต่ำ ปวดหน้าอกด้านซ้าย เหงื่อออกมาก หรือความรู้สึกในรสอาหารผิดไป เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน และปวดท้องอย่างรุนแรง ถ้าอาการรุนแรงมากก่อนตายมักจะมีอาการชัก หมดสติ หลอดโลหิตในสมองแตก หัวใจวายและใช้สูงมาก และถ้าใช้เป็นระยะเวลานานติดต่อกัน จะทำให้สมองและร่างกายถูกกระตุ้นอยู่เสมอ โดยไม่ได้รับการพักผ่อน ร่างกายถูกฝืนให้ทำงานหนักอยู่ตลอดเวลา ในที่สุดก็จะทำให้สุขภาพทรุดโทรมทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดอาการต่างๆ และเกิดโรคติดเชื้อได้ง่าย โรคที่พบบ่อยๆ ได้แก่ โรคตับอักเสบ ไตไม่ทำงานโรคเกี่ยวกับปอด นอกจากนี้จะทำให้เกิดประสาทหลอน สามารถทำร้ายตัวเอง และอันตรายกับคนรอบข้างได้

(2) โทษฐานความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

โทษตามนัยนี้อาจสรุปได้ดังนี้ (มณีนันท์ สุวรรณอำพร, 2534 : 52)

(2.1) ผลิต นำเข้า ส่งออก กระทำเพื่อจำหน่ายโทษจำคุกตลอดชีวิต มีปริมาณตั้งแต่ 20 กรัมขึ้นไปถือว่าเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย มีโทษประหารชีวิต

(2.2) จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย มีปริมาณไม่เกิน 100 กรัม จำคุก 5 ปี ถึงจำคุกตลอดชีวิต ปรับห้าหมื่นถึงห้าแสนบาท มีปริมาณเกิน 100 กรัม จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต

(2.3) ครอบครอง มีปริมาณไม่เกิน 20 กรัม จำคุกตลอดชีวิต และปรับหนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท มีปริมาณเกิน 20 กรัม ถือว่าครอบครองเพื่อจำหน่ายโทษประหารชีวิต

(2.4) เสพ จำคุก 6 เดือน ถึง 10 ปี และปรับห้าพันถึงหนึ่งแสนบาท

ยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดที่เป็นปัญหาต่อสุขภาพของผู้เสพ เพราะทำให้ผู้เสรมีสุขภาพเสื่อมโทรม และเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบทบัญญัติไว้ในหมวดของความผิดและบทลงโทษเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 ว่า หากเป็นการกระทำเพื่อจำหน่ายต้องระวางโทษประหารชีวิต ทั้งๆ ที่แอมเฟตามีนทำให้ผู้เสรมีสุขภาพทรุดโทรมเร็วเกินกว่าปกติและกฎหมายก็ระบุโทษไว้หนัก แต่ก็มีผู้กระทำความผิดและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นดังปรากฏตามสื่อในปัจจุบัน

4. แอมเฟตามีนและอาชญากรรม

แอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่งและเป็นสิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กลายเป็นยาเสพติดที่มีโทษอย่างมหันต์ทั้งในแง่สุขภาพและเศรษฐกิจสังคมก่อให้เกิดปัญหานับประการไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นแอมเฟตามีนจึงกลายเป็นที่มาหรือบ่อเกิดสารพันปัญหาทั้งส่วนตัวและสังคม ในขณะที่แอมเฟตามีนโดยตัวของมันเองแล้วถือว่าเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ผู้ใช้ ผู้ผลิต และผู้ค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนจึงย่อมเป็นผู้ประกอบอาชญากรรมโดยเฉพาะตัวผู้ค้าจะเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้เสพ และสำหรับผู้เสพเองก็ต้องพยายามหาเงินมาเพื่อบำบัดความต้องการในการเสพอาจจะหาเงินมาด้วยวิธีการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ฉกชิงวิ่งราว ปล้นทรัพย์สิน หรือก่อคดีฆาตกรรมได้ (เกา สารสิน, 2522 : 31-32) โดยผลจากการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของการติดยาเสพติดกับการก่ออาชญากรรม พบว่า ผู้ต้องหาที่ก่อคดีต่างๆ (ไม่รวมคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติด) เป็นผู้ที่ติดยาเสพติดถึงร้อยละ 19 (ชวลิต ยอดมณี, 2534 : 53) และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดยาเสพติดกับการก่ออาชญากรรมประเภทต่างๆ ที่ไม่ใช่คดีที่เกี่ยวกับยาเสพติดพบว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ติดยาเสพติดมีผลต่อจำนวนคดีอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ที่ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับยาเสพติด (ชวลิต ยอดมณี, 2534 : 63)

โดยทั่วไป การเกิดอาชญากรรมนั้นมิใช่เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว หากแต่มีทั้งสาเหตุต่างๆ หลายสาเหตุ เป็นส่วนประกอบด้วย การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนก็เช่นเดียวกัน มีปัจจัยหรือสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดหลายประการ ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน ผู้วิจัยจะเสนอสาเหตุการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดมาประกอบการศึกษาอาชญากรรม

ดังกล่าว เป็นเฉพาะด้าน ดังนี้

4.1 สาเหตุที่ทำให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการผลิตยาเสพติดมากขึ้นเนื่องมาจากในสมัยก่อนประเทศไทยถือว่าฝิ่นเป็นยาเสพติดชนิดเดียวที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีผู้ผลิตเป็นจำนวนมาก ต่อมารัฐบาลได้เป็นผู้ผลิตเสียเอง และในปี 2502 รัฐบาลได้ประกาศเลิกการสูบฝิ่นขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ในช่วงระยะเวลานี้ เฮโรอีน มอร์ฟิน เข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ คนที่เสพยาฝิ่นก็หันมาเสพยาเสพติดชนิดใหม่แทน ในระยะแรกราคาของเฮโรอีนและมอร์ฟินสูงมาก คนชั้นกลางและชั้นต่ำไม่สามารถหาเงินมาซื้อเสพยาได้สะดวก จะมีเสพยาเฉพาะคนชั้นสูงเท่านั้น ประกอบกับคนที่ฝิ่นมือผลิตยาเสพติดในประเทศไม่ค่อยจะมี ต้องสั่งซื้อยาเสพติดมาจากต่างประเทศ ในราคาแพงจึงต้องขายแพง พวกพ่อค้ายาเสพติดจึงดำเนินการใหม่เพื่อแพร่ขยายขอบข่ายยาเสพติดให้กว้างขวางออกไป ซึ่งทำให้ราคายาเสพติดนั้นมีราคาต่ำลงโดยจ้างนักผลิตยาเสพติดจากต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากฮ่องกงมาทำการผลิตเฮโรอีน และมอร์ฟิน ที่ภาคเหนือของประเทศไทย และตั้งโรงงานผลิตร่วมกับชนชาวพื้นเมืองและคนจีนฮ่อ การที่ผู้ผลิตชาวต่างประเทศมาทำการผลิตยาเสพติดในประเทศไทยทำให้ราคายาเสพติดประเภทดังกล่าวจึงไม่แพงเกินไปที่คนระดับกลางและระดับต่ำจะหาซื้อเสพยาได้ นี่เป็นที่มาของสาเหตุที่ทำให้มีการผลิตยาเสพติด

โดยสรุปสาเหตุที่ทำให้มีการกระทำความผิดในด้านการผลิตยาเสพติด (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2525 : 15) ได้แก่

- 1) การผลิตยาเสพติดเป็นการกระทำที่เสี่ยงต่อกฎหมายบ้านเมืองแต่ผลกำไรที่ได้รับจะมีมาก
- 2) การได้มาซึ่งยาเสพติดชนิดใหม่
- 3) เหตุผลทางการเมือง
- 4) มีการผสมหรือแปรรูปยาเสพติดให้มีอนุภาพร้ายแรงยิ่งขึ้น

การผลิตยาเสพติดในภูมิภาคนี้ยังมีต้นทุนต่ำกว่าภูมิภาคอื่น สำหรับกรณีของประเทศไทย พบว่าการผลิตยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนในอดีตมีลักษณะการดำเนินการแบบครบวงจรคือเป็นผู้ผลิตหัวเชื้อผู้ผลิตอัดเม็ดและผู้จำหน่ายส่ง แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากรัฐบาลได้ดำเนินการป้องกัน และปราบปรามเข้มงวดยิ่งขึ้น ทำให้การดำเนินการในลักษณะครบวงจรไม่สามารถกระทำได้สะดวก กระบวนการค้าแอมเฟตามีนจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในส่วนของการผลิตได้เริ่มแยกกลุ่มค่อนข้าง

ชัดเจนระหว่างกลุ่มผู้ผลิตหัวเชื้อและกลุ่มผู้ผลิตอัดเม็ด

กลุ่มผู้ผลิตหัวเชื้อ หัวเชื้อที่พบอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่คือ เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) ซึ่งเป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและระบบประสาท ประเภท 2 ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 เดิมมีกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ผลิตหลัก กลุ่มคนเหล่านั้นแม้จะเคยถูกจับกุมแต่เมื่อพ้นโทษแล้วก็ยังลักลอบผลิตอยู่อีก ต่อมา มีสมาชิกกลุ่มบางส่วนแยกตัวออกมาจากกลุ่มหลักดำเนินการเป็นของตนเองและระยะหลังเริ่มมีกลุ่มผู้ผลิตรายใหม่เกิดขึ้นเนื่องจากผลตอบแทนสูงเท่าที่พบกลุ่มผู้ผลิตหัวเชื้อจะทำการผลิตเฉพาะหัวเชื้ออย่างเดียว แล้วขายต่อให้กับกลุ่มผู้ผลิตอัดเม็ด (ภิญโญ ทองชัย, 2532 : 27)

กลุ่มผู้ผลิตอัดเม็ด กลุ่มผู้ผลิตอัดเม็ดสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นกลุ่มที่ลงทุนให้กลุ่มผลิตหัวเชื้อให้ ลักษณะที่สองคือกลุ่มที่รับหัวเชื้อมาผสมแล้วอัดเม็ด หรือรับหัวเชื้อที่ผสมแล้วมาอัดเม็ด โดยที่การผลิตอัดเม็ดมีวิธีการและขบวนการไม่ซับซ้อน จึงมีแนวโน้มที่มีบุคคลกลุ่มอื่นๆ ที่เป็นกลุ่มใหม่สนใจที่จะเข้ามาดำเนินธุรกิจนี้เพิ่มขึ้น (ภิญโญ ทองชัย, 2532 : 28)

4.2 ด้านการเสพยาเสพติด

การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้านผู้เสพมีสาเหตุหลายประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง สาเหตุอันเกิดจากตัวผู้กระทำความผิด เช่น ความเจ็บป่วยทางร่างกาย มีความต้องการทางจิตใจ มีความเชื่อถืออย่างผิดพลาดประเภทอยากรู้ อยากทดลอง ประเภทคึกคะนองหรือเเกรโดยสันดานและประเภทประสาทอ่อนหรือเกิดภาวะเปลี่ยนแปลงทางจิต เป็นต้น ประการที่สอง สาเหตุอันสืบเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาสังคมที่อยู่รอบๆ ตัวของผู้เสพติดเป็นสิ่งชักนำให้ผู้เสพเข้าหาเสพติด สิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาสังคมมีอุปสรรคมาก เพราะถ้าไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านั้นได้ ก็ไม่สามารถที่จะเยียวยาผู้เสพติดให้หายขาดได้ แม้ว่าจะนำตัวผู้เสพติดมาบำบัดรักษาและปรับปรุงแก้ไขให้หายขาดจากการตกเป็นทาสของยาเสพติดแล้วก็ตาม ถ้าหากกลับมาสู่สภาพแวดล้อมอย่างเดิมอีกก็หมายความว่าในเวลาไม่ช้าก็ต้องเสพยาเสพติดอีก ไม่สามารถทนทานต่อสิ่งแวดล้อมสิ่งเข้าวนได้ สาเหตุต่างๆนี้เกิดจากการชักนำของเพื่อนฝูง เกิดจากครอบครัวและผู้ปกครองเกิดจากความบกพร่องของโรงเรียน และการศึกษา เกิดจากสิ่งแวดล้อมหรือละแวกบ้านตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด เป็นต้น และประการที่สาม สาเหตุอันเกิดจากภาวะเศรษฐกิจทำให้ทุกคนต้องมีการกิจมากมาย ทำงานแข่งกับเวลา ไม่ค่อยมีเวลาสนใจให้ความ

อบอุ่นแก่ใครมากนัก แม้จะเป็นบุตรหลานของตนเอง ทำให้ขาดความอบอุ่นต้องหาที่พึ่งพิงกับเพื่อนฝูง และชักชวนกันไปสู่ความเป็นทาสของยาเสพติดในที่สุด (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2525 : 251) สภาพเศรษฐกิจยังมีส่วนทำให้ประชาชนต้องประสบปัญหาหลายด้าน ยิ่งในเมืองใหญ่ด้วยแล้วจะถูกภาวะเศรษฐกิจบีบคั้นมากกว่าในชนบท การทำมาหากินของคนในเมืองจึงหยุดนิ่งไม่ได้ แม้อาชีพบางอย่างจะผิดกฎหมายบ้านเมืองหรือศีลธรรมก็ตาม ก็ไม่ละเว้น ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองได้มีเงินจับจ่ายใช้สอยก็พอแล้ว เช่น ค้าของเถื่อน ค้ายาเสพติด เป็นต้น

โดยสรุป สาเหตุที่ทำให้มีการกระทำความผิดในด้านการเสพยาเสพติด ได้แก่

- 1) สาเหตุจากตัวผู้กระทำความผิดเอง
- 2) สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาทางสังคม
- 3) สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ

การเสพยาเสพติดมีตนเองก็อยู่ในบริบทดังกล่าวข้างต้น แต่การเสพยาเสพติดมีที่นำไปสู่การเกิดอาชญากรรมที่รุนแรงในปัจจุบันนั้น มีเงื่อนไขเพิ่มเข้ามาอีก กล่าวคือ นอกจากจะมีการใช้แอมเฟตามีนเพียงอย่างเดียวแล้วยังเสพร่วมกับสารอื่นๆ เช่น แอมเฟตามีนกับแอลกอฮอล์หรือสารอื่นๆ ประเภทฝิ่น สาเหตุที่มีรูปแบบการเสพดังกล่าว เนื่องจากแอมเฟตามีนเป็นยาที่ถูกควบคุมว่าเป็นยาเสพติด ผู้บริโภคจึงต้องใช้แบบไม่ตรงไปตรงมา และมักเสพร่วมกับสารอื่นๆ โดยเฉพาะเสพยาเสพติดมีร่วมกับแอลกอฮอล์มากที่สุด (รัตนา บรรณธรรม, 2539 : 17)

สำหรับฤทธิ์ของแอมเฟตามีนเมื่อเสพร่วมกับสารอื่นๆ จะไม่สามารถบอกได้ว่าฤทธิ์จะเริ่มขึ้นเมื่อใดและยุติเมื่อใด ซึ่งการเสพดังกล่าวจะกระตุ้นให้แรงขึ้นกว่าเดิม แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าฤทธิ์ของยาแรงเท่าไร เพราะการดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้มีการกำหนดขนาดของการดื่ม

วิธีการเสพยาเสพติดที่พบในปัจจุบัน มี 4 วิธีดังกล่าว

- 1) รับประทาน เป็นวิธีดั้งเดิมที่ใช้ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน
- 2) ฉีดเข้าเส้น มักจะผสมยาเสพติดชนิดอื่น เช่น เฮโรอีน หรือผงขาว ยากล่อมประสาท
- 3) สูบโดยบดคลุกกับบุหรี่สูบ
- 4) สูบควันระเหย คล้ายวิธีสูบบุหรี่ แต่จะบดแล้วฉนวนไฟโดยแบ่งเป็น
 - สูบบ้องผ่านน้ำ เพื่อลดอาการระคายเคือง

- ใส่กระดาษฟรอยด์เรียกว่า "เรือ" แล้วลนไฟจึงใช้หลอดกาแฟดูดควันที่ระเหยออกมาเรียกว่า "จับมังกร" เป็นที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบัน (สำนักงานประสานงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2537)

4.3 ด้านการจำหน่ายและลำเลียง

การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้านการจำหน่าย เนื่องมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง การค้าขายยาเสพติด แม้ว่าจะจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายบ้านเมืองก็ตาม แต่ผลกำไรที่ได้สูงกว่าต้นทุนมากและสามารถที่จะนำไปจำหน่ายกันเป็นทอดๆ เช่น จากแหล่งผลิตขายให้พ่อค้าส่ง พ่อค้าส่งขายให้พ่อค้าปลีก พ่อค้าปลีกขายให้คนซื้อกว่าจะถึงผู้เสพแต่ละคนก็ได้บวกกำไรเข้าไปเป็นจำนวนมาก เท่านั้นยังไม่พอยังมีการปลอมปนสิ่งที่เป็นพิษลงไปอีก กล่าวคือ ผสมสิ่งที่ทำให้ปริมาณและน้ำหนักของยาเสพติดมากขึ้น แต่ก็ยังคงความร้ายแรงของยาเสพติดไว้ จึงได้มีการนำสารมีพิษต่างๆ ผสมเข้าไปเพื่อจะได้มีคุณภาพทัดเทียมกับของเดิม เมื่อการค้าขายยาเสพติดมีกำไรมหาศาลจึงเป็นสิ่งล่อใจทำให้บางคนกล้าเสี่ยงต่อกฎหมายบ้านเมือง สาเหตุประการที่สองต้องการขยายอิทธิพลร้ายของยาเสพติดให้กว้างขวางออกไปเพื่อตนจะได้มีลูกค้าไว้ซื้อยาเสพติดมากขึ้น ขอบข่ายการจำหน่ายจะได้เพิ่มขึ้นสามารถทำรายได้ให้แก่พรรคพวกเป็นจำนวนมาก นั่นก็คือพวกที่เสพยาเมื่อเสพยาเข้าไปมาก และไม่มีเงินที่จะมาเสพยาต่อไปก็มีความจำเป็นที่ต้องหาเงินทองมาซื้อเสพยา จะหามาจากครอบครัว ญาติมิตร หรือการกระทำความผิดอย่างอื่นก็คงจะไม่ได้สะดวกนักจึงเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดเสียเอง โดยการรับมาจากพ่อค้าแล้วนำไปจำหน่ายแก่ลูกค้าเพื่อให้ได้เงินมา แล้วตนก็จะนำเงินนั้นไปซื้อยาเสพติดมาเสพยา ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้การค้าขายยาเสพติดยังคงมีอยู่ต่อไป สาเหตุประการที่สามมาจากอิทธิพลของเพื่อน เช่น ช่วยเหลือเพื่อนฝูงในการขมมาจำหน่าย หรือรับติดต่อลูกค้าให้แต่เป็นสาเหตุรองลงไปเพราะสาเหตุสำคัญที่สุดคือ หวังผลกำไรอันงดงามที่ได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติด

โดยสรุปสาเหตุที่ทำให้มีการกระทำความผิดในด้านการจำหน่ายยาเสพติด (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2525 : 15-17) ได้แก่

- 1) หวังผลกำไรที่ขายได้สูงกว่าต้นทุนมาก
- 2) ต้องการขยายอิทธิพลร้ายของยาเสพติด
- 3) อิทธิพลของเพื่อน

การค้าแอมเฟตามีนในเฉพาะประเทศไทย พบว่า การค้าดังกล่าวเริ่มจากการจัดหาสารเคมี และน้ำยาเคมีที่ใช้ในการผลิต รวมทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์และนักเคมีที่จะอำนวยความสะดวกผลิต จากนั้นจะผลิตหัวเชื้อแอมเฟตามีน เมื่อได้หัวเชื้อแล้วกลุ่มผู้ผลิตจะจำหน่ายให้กับผู้ผลิตอัดเม็ดรายใหญ่ หรืออาจจำหน่ายแก่คนกลางที่จะรับซื้อไปจำหน่ายต่อให้กับผู้ผลิตอัดเม็ดรายย่อยอีกต่อหนึ่ง เพื่อนำไปอัดเม็ดแล้วจำหน่ายต่อให้กับผู้ค้าส่งซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเอเยนต์ในภูมิภาคหรือผู้ค้าส่งในกรุงเทพฯ หรืออาจจำหน่ายกลับไปให้กับกลุ่มผู้ผลิตหัวเขื่อนำเม็ดยาไปจำหน่ายให้กับกลุ่มลูกค้าของตน จากนั้นจึงมีการจำหน่ายให้กับผู้ค้าปลีกและผู้บริโภคต่อไป สำหรับการจำหน่ายให้กับผู้ค้าปลีกร้านนั้น ผู้ค้าปลีกมักจะจำหน่ายให้กับสถานบริการน้ำมัน ร้านปะยาง ร้านอาหาร ร้ายชายยา เพื่อจำหน่ายแก่ลูกค้า ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้ใช้แรงงานโดยเฉพาะคนขับรถบรรทุก (ภิญโญ ทองชัย, 2532 : 28-29)

การค้ายาเสพติดแอมเฟตามีนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจะมีลักษณะที่สามารถทำการค้าได้ทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นของการผลิตหัวเชื้อไปจนถึงอัดเม็ด และสามารถซื้อขายได้ง่ายกว่ายาเสพติดชนิดอื่น ดังนั้น ผลกำไรที่เกิดขึ้นกับธุรกิจการค้ายาเสพติดชนิดนี้จึงเป็นสิ่งที่ล่อใจอย่างมากให้กับผู้ค้ารายใหม่ ๆ เกิดขึ้นโดยเฉพาะในช่วงภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

5. ธุรกิจการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน

การค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน จะมีความแตกต่างจากการค้ายาเสพติดชนิดอื่นๆ เช่น กัญชา เฮโรอีน ฯลฯ ที่มีลักษณะการรวมกลุ่มหรือองค์กรที่ชัดเจน และเป็นกระบวนการการค้ายาเสพติดในลักษณะที่เป็นสินค้าชิ้นเดียว กำไร หรือผลประโยชน์อันเกิดจากการค้า จะได้จากการเปลี่ยนมือของสินค้าระหว่างกลุ่มหรือองค์กรจนถึงระดับมือต่อมือของผู้ค้ากับผู้เสพเท่านั้น ส่วนการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนนั้น นอกจากกระบวนการการค้าจะไม่มีลักษณะของกลุ่มหรือองค์กรเกิดขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วการค้ายังสามารถทำได้ทุกระดับของการผลิต เริ่มตั้งแต่การจัดหาสารเคมีและน้ำยาเคมีไปจนถึงการอัดเม็ดและการส่งขายต่อเป็นทอดๆ กว่าจะไปถึงมือของผู้เสพหรือผู้บริโภค แต่ละขั้นตอนมีการลงทุนต่ำแต่กำไรสูง ดังนั้นผลกำไรจึงเกิดขึ้นมากมายในแต่ละขั้นตอนหรือกระบวนการค้าดังกล่าว และผลประโยชน์ที่มากมายมหาศาลนี้เองที่เป็นสิ่งล่อใจให้หลายๆ คนสนใจและเกิดกลุ่มใหม่ๆ เข้ามาทำธุรกิจการค้ายาเสพติดชนิดนี้ โดยเฉพาะในภาวะเศรษฐกิจ เช่น ปัจจุบันที่ทุกคนต้องแสวงหารายได้เพื่อให้พอกับรายจ่าย หรือต้องการตอบสนองความต้องการที่ไม่มีคามเพียงพอของแต่ละคน ในความอยากมี อยากได้ อยากรวย อยาก

ทัดเทียมตามกระแสสังคม เพราะฉะนั้นหลายๆ คนจึงไม่สนใจในวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งรายได้หรือเงินทอง แม้กระทั่งการกระทำที่เป็นข้อห้ามตามกฎหมาย เช่น การค้าของเถื่อน การค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน เป็นต้น ซึ่งกำหนดไว้สูงทั้งปรับและจำคุก รวมทั้งการประหารชีวิต

การค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนมีแนวโน้มมากขึ้นและดึงดูดคนทุกชนชั้นในสังคมให้เข้ามาอยู่ในกระบวนการควบคุมไปกับการพัฒนาความซับซ้อนของวิธีการในการค้าจนฝ่ายของบ้านเมืองก็ไม่สามารถตามได้ทัน

แม้จะประสบผลสำเร็จในการปราบปรามการค้ายาเสพติดในระดับหนึ่งก็ตาม แต่สิ่งที่สะท้อนปัญหาก็คือภาพอาชญากรรมที่ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น พ่อจับลูกเป็นตัวประกัน หลังจากเสพยาแอมเฟตามีนเข้าไป หรือสามีฆ่าภรรยา ลูกขู่ว่าพ่อแม่ เพราะฝ่ายหลังไม่มีเงินให้ลูกไปซื้อแอมเฟตามีนมาเสพยา

กระบวนการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนดังกล่าวข้างต้นดำรงและดำเนินกิจการอยู่ได้ต่างๆ ที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมายของบ้านเมืองก็ตาม นั่นก็คือ ผลกำไรหรือเงินที่เกิดขึ้นจากกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนซึ่งมีจำนวนมากมหาศาลนั่นเองเป็นแรงจูงใจให้ประกอบธุรกิจการค้ายาเสพติดประเภทนี้

แนวคิดทฤษฎีการรวมกลุ่ม : กลุ่มปฐมภูมิอันเป็นฐานแห่งการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน

การค้าขายกันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างผู้ซื้อ (Demand) และผู้ขาย (Supply) ภายใต้แนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นี้ การค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนจึงมีลักษณะที่ผู้ขายและผู้ซื้อยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการทำกิจกรรมภายใต้ผลประโยชน์ของกลุ่มการรวมกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มปฐมภูมิ อันเป็นปฐมฐานแห่งการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน

เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวคิดทฤษฎีในการกำหนดกลุ่มดังกล่าวต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์
2. แนวคิดทฤษฎีเรื่องกลุ่มปฐมภูมิ
3. แนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

1. แนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์

ในการพิจารณาวิเคราะห์หรืออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมตามแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นั้น มีฐานคติเบื้องต้น (Assumptions) อยู่ 3 ประการ (Denzin, 1970 : 7) คือ

1.1 ความเป็นจริงทางสังคม ตามที่ปรากฏเป็นที่รับรู้ ที่เข้าใจถึงที่เป็นอยู่นั้นเป็นผลผลิตทางสังคมโดยบรรดาปัจเจกบุคคลผู้มีปฏิสัมพันธ์กันและกันภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ที่เขานิยามด้วยตัวเขาเอง

1.2 มนุษย์ มีโมกรรมกล่าวคือ เป็นสัตว์ที่คิดได้ (Thinking Animal) ซึ่งอาจสังเกตได้จากกิจกรรมที่สะท้อนทางพฤติกรรม (Reflexive Activity) และมีความสามารถในการสร้างมโนภาพต่างๆ (Shape) และชี้นำพฤติกรรมตัวเองและของผู้อื่นได้

1.3 มนุษย์ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ เพื่อจัดการเกี่ยวกับการยึดถือหรือการมีจุดยืนของตนเอง และเพื่อให้จุดยืนเหล่านั้นเข้ากันได้กับพฤติกรรมของผู้อื่น

รากฐานคติพื้นฐานดังกล่าว การปฏิสัมพันธ์จัดว่าเป็นทัศนภาพหรือมุมมอง (Perspective) ที่มีคุณลักษณะในเชิงการต่อรอง และความสามารถคาดการณ์ได้ ตลอดจนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเกี่ยวกับสัญลักษณ์ คำพูด ความหมาย และภาษาในลักษณะต่างๆ

สิ่งที่แยกกันไม่ออกกับทัศนภาพนี้คือ ทรศนะที่ว่าโลกทางสังคมของมนุษย์นั้นไม่ได้ประกอบขึ้นหรือบริบทที่มีความหมายในตัวมันเอง แต่ความหมายของแต่ละเรื่องขึ้นอยู่กับความหมายที่มนุษย์ให้กับเรื่องหรือปรากฏการณ์นั้นๆ ประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์นั้นเป็นไปในลักษณะที่ว่า การนิยาม การให้ชื่อหรือความหมายในแต่ละเรื่องจะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คือ มนุษย์จะนิยามสถานการณ์ขึ้นใหม่ โดยอาศัยการเรียนรู้สัญลักษณ์พื้นฐาน ความคิด และความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ตลอดทั้งบริบททางสังคม โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ พร้อมๆ ไป กับที่สนทนากับตัวเอง (Talking Self) ซึ่งสามารถสังเกตได้ทั้งในระดับสัญลักษณ์และระดับของการปฏิสัมพันธ์

แนวคิดทฤษฎีสัมพันธ์สัญลักษณ์ ถือว่าการปฏิสัมพันธ์เป็นแหล่งพื้นฐานของข้อมูล และมนุษย์สามารถที่จะสวมบทบาทหรือทำหน้าที่ของตัวเอง (Role - taking) ระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์

โดยนัยเดียวกันนี้ กอฟฟ์แมน (Goffman, 1961) ได้พยายามที่จะวิเคราะห์และอธิบายองค์ประกอบพื้นฐานต่างๆ ที่ก่อให้เกิดเป็นการกระทำทางสังคมร่วมระหว่างของ

ปัจเจกบุคคลผู้ทำการปฏิสัมพันธ์ (Interacting Individuals) ลักษณะสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ที่น่าสนใจนั้นพอประมวลได้ดังนี้

- 1) การปฏิสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายมีจุดสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (Focused Interaction) ระหว่างปัจเจกบุคคลสองคนหรือมากกว่า
- 2) การปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางภูมิลักษณะ ซึ่งสามารถที่จะบรรยายและระบุภูมิสถานเชิงกายภาพได้
- 3) สภาพบริบททางสังคมมีอยู่เต็มไปทั้งที่ตั้งทางสังคมหรือบริบททางสังคม และจะถูกกระทำโดยบรรดาปัจเจกบุคคลต่างๆ
- 4) เมื่อสวมรับหรือเกิดทัศนภาพ (Perspective) อันหนึ่งของบุคคลอื่น ปัจเจกบุคคลจะใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ ชุดหนึ่งทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ให้แนวทางและเค้าโครงคร่าวๆ แก่การปฏิสัมพันธ์ที่กำลังดำเนินไปของพวกเขา
- 5) ทุกๆ การปฏิสัมพันธ์จะเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ โดยที่พวกเขาอาจจะเป็นคนแปลกหน้า คนที่สนิทสนม เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงาน ศัตรู หรือคนที่รู้จักคุ้นเคยกัน (Davis 1966) ช่วงเวลาทั้งหมดที่ปัจเจกบุคคล 2 คนใช้ไปในการปรากฏตัวของอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่า "Occasion" โอกาสหรือเงื่อนไขของการปฏิสัมพันธ์
- 6) ทุกๆ การแลกเปลี่ยนหรือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลเหล่านั้น เรียกว่า "Encounter" หรือ "การพบปะ"

แต่แต่ละครั้งของการปฏิสัมพันธ์ จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของลักษณะหรือองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง 6 ประการ ในรูปแบบและสัดส่วนที่แตกต่างกันไปโดยที่เราอาจจะพิจารณาลักษณะพื้นฐานบางลักษณะหรือทั้งหมดก็ได้ (Goffman, 1961)

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้นเป็นแนวคิดพื้นฐานแนวคิดหนึ่งของแนวการวิเคราะห์อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับจุลภาค เพราะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นบริบทหรือเงื่อนไขพื้นฐานที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตน (Cooley : 1927 อ้างถึงใน Spencer, 1979 : 150) ในการพัฒนาการของปัจเจกบุคคลเพื่อดำรงอยู่ในสังคม โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวบุคคลซึ่งนำไปสู่การนิยามตัวเองและการเข้ากลุ่มที่มีรูปลักษณะและอุดมคติทางสังคมเหมือนกัน ซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่ากลุ่มปฐมภูมิ

แนวคิดทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ดังกล่าว จะเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่ดำเนินไปอย่างมีเงื่อนไขที่เกิดจากการเล็งเห็นถึงผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มนั้นๆ ยิ่งได้ประโยชน์หรือผลตอบแทนมาก (More Profits) ก็ยิ่งมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลผู้เกี่ยวข้อง (More Interaction)

การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนก็เช่นเดียวกัน บุคคลจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่เป็สมาชิกของกลุ่ม และดำเนินการทางการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนอยู่ก่อนแล้ว และเมื่อเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้อันเนื่องมาจากการเข้าเป็นสมาชิกกับกลุ่มดังกล่าวจึงทำให้บุคคลเข้าสู่กระบวนการในที่สุด

2. แนวคิดทฤษฎีเรื่องกลุ่มปรุมภูมิ

มนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพัง มนุษย์จึงอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นพวก หรือภาคีเมอร์ตัน (Merton, 1968) อธิบายว่ากลุ่มคน คือ บุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมีรูปแบบของการปะทะสังสรรค์มีความรู้สึกว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นด้วยตนเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น

คูลีย์ (Cooley, 1972 อ้างถึงใน Spencer, 1979 : 152) ได้นิยาม กลุ่มปรุมภูมิว่าเป็นกลุ่มที่มีความสนิทสนม มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการเชื่อมโยงตัวผู้กระทำกับสังคม ส่วนใหญ่ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษคือครอบครัว และกลุ่มเพื่อนเล่น (Peer Group) ภายในการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มดังกล่าวปัจเจกบุคคล บุคคลจะเจริญเติบโตเป็นสมาชิกของกลุ่มและสังคม โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเน้นการถ่ายทอดวัฒนธรรม (Transformation of Culture) และการพัฒนาบุคลิกภาพ (Personality Development) ตามที่สังคมประสงค์ โดยอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนี้ สมาชิกของกลุ่มโดยเฉพาะสมาชิกใหม่ในวัยเด็กก็จะเกิดอันตรายหรืออัตลักษณ์ (Self Identity) คือ การเกิดภาพสะท้อนของตัวเองซึ่งเกิดขึ้นภายในกลุ่มปรุมภูมิและเด็กที่ถือเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางจะเรียนรู้เกี่ยวกับคนอื่น ๆ และในที่สุดก็ค่อยๆ กลายเป็นสมาชิกที่มีส่วนร่วมในกิจการต่างๆ ของกลุ่มและสังคม

เพื่อให้ทรงชนะของเขาชัดเจน เขาจึงอธิบายแนวคิดของเขาด้วยการเปรียบเทียบโดยใช้คำว่า Looking-glass-self ซึ่งหมายถึง ความสำนึกของตัวเองเป็นผลสะท้อนจากการที่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเหมือนมองตัวเองจากกระจกเงา คูลีย์เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า "กระบวนการปฏิสัมพันธ์ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ" แต่ละคนสามารถจะตัดสินใจว่าตัวเอง

ควรเป็นอะไรแค่ไหน โดยใช้ความคิดของคนอื่นที่มองตน หรือตัดสินว่าตนเป็นอย่างไรเป็นเกณฑ์สำคัญ เช่น ด.ช.สุริยันต์ ถูกมารดาตำหนิว่าพูดจาหยาบคายก็จะมองตนเองว่าเป็นคนพูดจาหยาบคาย สรุปลแล้ว คูลีย์ให้ข้อคิดว่าบุคคลจะรู้ว่าตัวเองเป็นอย่างไร โดยใช้ความคิดของผู้อื่นมาเป็นกระจกเงาสะท้อนให้ตนเอง (เก็บความจาก Cooley, 1972 อ้างถึงใน Spencer, 1979 : 153)

คูลีย์อธิบายทฤษฎีกระบวนการกระจายเงาส่องหน้าของเขาว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การสำนึกถึงความมีอยู่ของตนเอง (Self Consciousness) และการสำนึกในความมีอยู่ของผู้อื่น (Social Consciousness) ความรู้สึกเช่นนี้จะมีความละเอียดลึกซึ้งและเที่ยงตรงเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ที่บุคคลได้รับความรู้สึกสำนึกถึงความมีอยู่ของตนเอง หมายถึง ความสำนึกได้ว่าตนนั้นดำรงอยู่มีความต้องการต่างๆ ของชีวิตที่แยกได้จากผู้อื่นความรู้สึกสำนึกในความมีอยู่ของผู้อื่นหมายความว่า ความสำนึกได้ว่าบุคคลอื่นที่แวดล้อมตนนั้น มีความต้องการมีการกระทำต่างๆ ตามหน้าที่และบทบาทของตน ซึ่งมีความต้องการหรือเกิดความพึงพอใจ เกิดการยอมรับถ้าการปฏิบัติตาม (Cooley, 1927 อ้างถึงใน Spencer, 1979 : 154)

ในวัยต้นของชีวิต เด็กจะแสดงออกถึงความมีอยู่ของตนเองชัดเจนมาก เช่น เด็กจะสนใจต่อความต้องการของตนหรือต่อสิ่งของต่างๆ ไม่ยอมให้ผู้อื่น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า การใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง (Ego Centered) การขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มจากกลุ่มปฐมภูมิเป็นลำดับแรก คือ กลุ่มครอบครัว จากพ่อแม่หรือคนเลี้ยงที่จะให้ภาษาพูดประกอบภาษาใบ้ (ใช้มือ สีหน้า ท่าทาง แวตจ ริมฝีปาก รอยยิ้ม และประกอบกับเสียงต่างๆ) เข้าช่วยให้เด็กได้เลียนแบบ เด็กจะแปลความหมายและพฤติกรรมต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับความรู้สึกของตนเอง เช่น แม่อาจปรบมือเบาๆ แล้วอ้าแขนรับพร้อมกับพูดว่า "มาลูก มาลูก" ด้วยพฤติกรรมเช่นนี้ โดยทำเป็นประจำ เด็กจะเรียนรู้วิธีที่แม่ปรบมืออ้าแขน พร้อมทั้งคำพูด เด็กจะสำนึกในความมีอยู่ของผู้อื่นและสนองความต้องการ โดยโพเข้าหาผู้เป็นแม่ เมื่อได้ยินคำพูดและมองเห็นพฤติกรรมของผู้เป็นแม่ (Cooley, 1927 อ้างถึงใน Spencer, 1979 : 154)

จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ อธิบายได้ว่าเด็กจะเกิดความรู้สึกในความเป็น "ตัวตน" ขึ้นจากการเปรียบเทียบและการกระทำทางสังคมกับผู้อื่น จาก การปรับความต้องการ และการกระทำของตนเองให้เข้ากับสิ่งต้องการและการกระทำของผู้อื่นตามหน้าที่ของตนต่อผู้ที่ตนมีความสัมพันธ์ด้วย

ความรู้สึกสำนึกความมีอยู่ของตนเองกับความสำนึกในความมีอยู่ของคนอื่นจะต้องมีความคู่กันไปตลอดเวลา

โดยสรุป กลุ่มปฐมภูมิจึงเป็นกลุ่มแรกที่ปัจเจกบุคคลทุกคนในสังคม ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกและการปฏิสัมพันธ์กันจะอาศัยความพึงพอใจเป็นหลักในลักษณะเฉพาะหน้าหรือแบบกันเอง (Face to Face) จากลักษณะดังกล่าวนี้เอง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่การกระทำที่ละเมิดกฎเกณฑ์ระเบียบของสังคมได้ ถ้าปัจเจกบุคคลเข้าร่วมกลุ่มปฐมภูมิที่รวมตัวขึ้นเพื่อกระทำในสิ่งที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม ปัจเจกบุคคลนั้นก็ จะได้รับการขัดเกลา ไปตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มนั้นๆ ในทางตรงกันข้ามปัจเจกบุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกที่มุ่งอบรมขัดเกลาให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ปัจเจกบุคคลนั้นก็จะเป็นผลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

ในทำนองเดียวกัน เดวิส (Davis, 1966 : 290-294) กล่าวว่า เขาเห็นด้วยในเรื่องความสำคัญของความสัมพันธ์เฉพาะหน้าแต่ความสัมพันธ์เฉพาะหน้าอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ มีปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ อีกที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิได้ คือ

1) การอยู่ใกล้ชิดกัน (Close Physical Proximity of the Group Members)

2) บุคคลที่เกี่ยวข้องมีจำนวนน้อย (Smallness of the Group)

3) ระยะเวลาของความสัมพันธ์ (Duration of the Relationship)

ทั้งสามประการนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นกฎตายตัว เพราะความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิอาจเกิดขึ้นได้ แม้จะมีปัจจัยเพียงหนึ่งหรือสองประการ

1) การอยู่ใกล้ชิดกัน คนเราถ้าได้มีการติดต่อกันอยู่เสมอจะทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดและความสัมพันธ์เฉพาะหน้าจะช่วยให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดขึ้นได้ การที่บุคคลได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกซึ่งกันและกัน จะช่วยให้เข้าใจบุคลิกภาพของกันและกันได้ รู้จักว่าลักษณะเฉพาะตัวหรือความเป็นตัวของตัวเองซึ่งกันและกันเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์ใกล้ชิดได้แก่ การกินด้วยกัน เล่นด้วยกัน เทียวด้วยกัน เรียนด้วยกัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่กล่าวว่าการอยู่ใกล้ชิดกันทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบปฐมภูมินั้นย่อมต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่กำหนดด้วยว่าจะอำนวยให้หรือไม่ เพราะบรรทัดฐานบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการเกิดความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ เช่น ต่างชั้น ต่างอาชีพ ต่างเพศ ต่างอายุ เพราะการติดต่อของคนต่างสถานภาพมักจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์

ที่วางไว้

2) บุคคลที่เกี่ยวข้องมีจำนวนน้อย กลุ่มที่มีความสัมพันธ์เฉพาะหน้ามักจะเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกเป็นจำนวนน้อย แต่บางครั้งอาจมีสมาชิกเป็นจำนวนมากก็ได้ เช่น การบรรยาย หรือ การพูดต่อหน้าคนเป็นจำนวนมาก แต่การพูดต่อหน้าคนจำนวนมากนั้น โอกาสที่จะรู้จักกันเป็นส่วนตัวเป็นไปได้ยาก แสดงว่ากลุ่มที่มีความสัมพันธ์เฉพาะหน้าจำเป็นต้องมีคนจำนวนน้อย จึงจะทำให้รู้จักกันดีเฉพาะยิ่งกลุ่มเล็กเท่าไรคนจะยิ่งสนิทกันมากขึ้น

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดในกลุ่มเล็กๆ จะเกิดขึ้นได้ง่าย และมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ถ้ากลุ่มใหญ่ขึ้นก็อาจต้องใช้เวลาในการให้สมาชิกรู้จักกันและกันดี เช่น คนในชนบทแม้จะมีคนเป็นจำนวนมากก็ตามแต่ส่วนใหญ่จะรู้จักกันดี ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้ได้อยู่ร่วมกันมาเป็นเวลานานจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิได้ แต่โดยทั่วไป กลุ่มยิ่งเล็กเท่าไร โอกาสที่จะใกล้ชิดกัน เข้าใจกัน รู้จักอุปนิสัยใจคอซึ่งกันและกันง่ายกว่ากลุ่มใหญ่ๆ และไม่ต้องใช้เวลานานด้วย

3) ระยะเวลาของความสัมพันธ์ นอกจากการติดต่อกันบ่อยก่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกันแล้ว ระยะเวลาของการติดต่อก็เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง ยิ่งกลุ่มติดต่อกันนานเท่าไรความผูกพันยิ่งมีมากขึ้นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต เช่น สามภรรยาอยู่ด้วยกัน อาจมีการทะเลาะกันบ้างแต่เนื่องจากอยู่ร่วมกันมานานทำให้รู้สึกว่าจะขาดกันไม่ได้

แนวคิดโดยเฉพาะกลุ่มปฐมภูมิดังกล่าวข้างต้น จะเป็นปฐมฐานการทำความเข้าใจในการรวมกลุ่มเพื่อการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน การรวมกลุ่มของกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน เป็นการรวมกลุ่มกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย ดังนั้น การกระทำระหว่างกันของสมาชิกในกระบวนการ จึงมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ มีความรู้สึกในความเป็นพวกเรา (We-feeling) คือจะติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายกับกลุ่มในกระบวนการเท่านั้น แต่เนื่องจากเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย มีผลประโยชน์ และกำไรในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน ความรู้สึกถึงความเป็นพวกเรา (Out-group) คือ ความหวาดระแวงต่อกันระหว่างสมาชิกความกลัวอันเกิดจากการเสียผลประโยชน์ของสมาชิก จึงมีตลอดเวลาในระหว่างติดต่อกัน และในความเป็นพวกเรา (We-feeling)

3. แนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

โฮมันส์ (Homans, 1958 อ้างถึงในสัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540 : 102-103) ได้ให้แนวคิดของการแลกเปลี่ยนในลักษณะที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยของปัจเจก

บุคคลระหว่างคนสองคนมากกว่าในรูปแบบที่ขยายเป็นการแลกเปลี่ยนในระดับสังคม แต่เขามิได้คิดถึงปัจเจกบุคคลในแง่ที่อยู่โดดเดี่ยว เขายอมรับว่ามนุษย์มีลักษณะทางสังคม และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นา เขาได้สร้างข้อเสนอ หรือประพจน์ที่สะท้อนกระบวนการแลกเปลี่ยน ระหว่างปัจเจกบุคคลดังกล่าวที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) หากความถี่ของการกระทำระหว่างกันของคน 2 คน หรือมากกว่า 2 คน เพิ่มขึ้นระดับของความชอบพอกันก็จะสูงขึ้นหรือกลับกัน

2) การเพิ่มขึ้นของความรู้สึชอบพอกของคน จะแสดงออกด้วยการเพิ่มการกระทำระหว่างกัน หรือกลับกัน

3) การกระทำระหว่างกันของคนยิ่งย่อยมากขึ้นเพียงใด ความคล้ายคลึงของการกระทำและความรู้สึกก็ยิ่งเพิ่มขึ้นหรือกลับกัน

4) คนยังมีตำแหน่งในกลุ่มสูงเพียงใด เขาก็ยิ่งจะกระทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มมากขึ้นเพียงนั้น หรือกลับกัน

5) คนยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงมากเพียงใด เขาก็จะยิ่งมีขอบเขตของการกระทำกว้างขวางมากขึ้นเพียงนั้น

6) คนยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงมากเพียงใด จำนวนคนที่จะเป็นผู้ริเริ่มการกระทำให้เขา ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ก็จะมีมากขึ้นเพียงนั้น

7) คนยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงขึ้นมากเพียงใด จำนวนคนที่เขาจะต้องผู้ริเริ่มกิจกรรมให้โดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ก็จะมีเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น

8) คนยังมีตำแหน่งทางสังคมใกล้เคียงกันเพียงใด เขาก็จะยิ่งมีการกระทำระหว่างกันบ่อยมากขึ้นเพียงนั้น

9) คนยังมีการกระทำระหว่างกันถี่มากขึ้นเพียงใด ขณะที่ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ริเริ่มการกระทำระหว่างกันมากกว่าใคร ความชอบพอกันก็จะยิ่งมากขึ้น และจะมีความสะดวกใจในการที่คนเหล่านั้นจะรวมอยู่ในวงเดียวกัน

10) เมื่อคนสองคนมีการกระทำระหว่างกัน หากคนหนึ่งคนหนึ่งในสองยังเป็นผู้ริเริ่มการกระทำระหว่างกัน ให้อีกคนหนึ่งมากขึ้นเพียงใด อีกคนหนึ่งจะยิ่งเพิ่มความเคารพ (ศรัทธา) มากขึ้นเพียงนั้น และจะมียิ่งพยายามลดความถี่ของการกระทำระหว่างกันให้น้อยลงเพียงนั้น

โดยสรุป ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนนี้จะเป็นปฐมฐานในการทำความเข้าใจพฤติกรรมเชิงเศรษฐกิจ ยังมีประโยชน์ ความพอใจ ชอบใจร่วมกันของแต่ละฝ่ายเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งนำไปสู่การเกิดกลุ่มปฐมภูมิก็ยิ่งเพิ่มขึ้น และโดยนัยตรงข้ามกลุ่มก็ไม่สามารถจะ

เกิดหรือพัฒนาได้

ซาลินส์ (Sahlins, 1973 อ้างถึงใน ดำรง ฐานดี, 2536 : 170-173) ได้เสนอแนวคิดและรูปแบบของการแลกเปลี่ยนไว้ดังต่อไปนี้

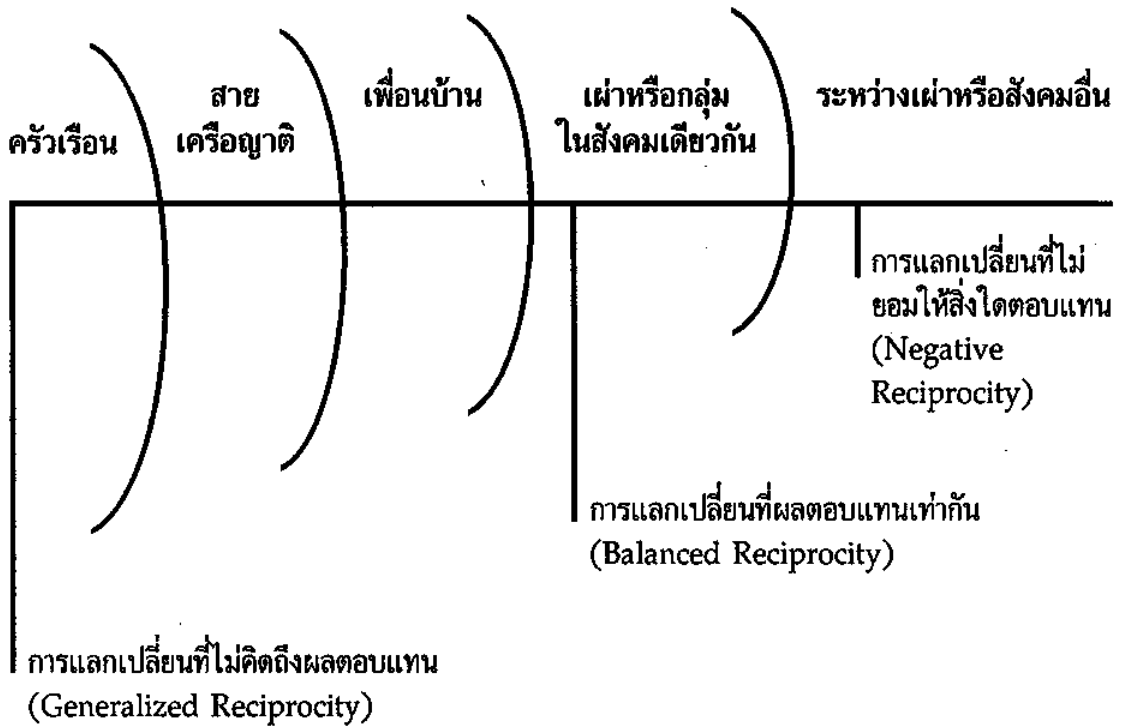
1) การแลกเปลี่ยนโดยมิได้หวังผลตอบแทน (Generalized Reciprocity) ลักษณะของการแลกเปลี่ยนแบบนี้ ได้แก่ การทำบุญ การอนุเคราะห์ การให้ของขวัญ การช่วยเหลือและความเอื้อเฟื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งผู้ให้มิได้คาดหวังว่าผู้รับจะต้องให้สิ่งของเป็นการตอบแทน หรือถ้าจะมีการตอบแทนก็มีได้กำหนดระยะเวลา จำนวน หรือ คุณลักษณะของสิ่งของนั้นๆ

2) การแลกเปลี่ยนที่ต้องการผลตอบแทนที่เท่ากัน (Balanced Reciprocity) การแลกเปลี่ยนชนิดนี้เป็นการแลกเปลี่ยนโดยตรง เมื่อผู้ให้หยิบยื่นของสิ่งใดให้แก่ใครแล้วเขาประสงค์ที่จะให้ผู้รับนั้นตอบแทนโดยทันที ในอัตราหรือจำนวนเท่าๆ กัน การกระทำทางสังคมแบบนี้ผู้ให้และผู้รับมีความสัมพันธ์ส่วนตัวน้อยกว่าแบบที่หนึ่ง และมีลักษณะที่เป็น "เชิงเศรษฐกิจ" มากขึ้น ซึ่งมักเกิดขึ้นระหว่างสมาชิกที่อยู่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน หรือเป็นเพื่อนบ้านกัน

3) การแลกเปลี่ยนโดยที่ไม่ยอมให้สิ่งใดเป็นการตอบแทน (Negative Reciprocity) เป็นความพยายามที่จะได้สิ่งของของผู้อื่นมาโดยไม่ให้สูญเสียสิ่งของของตนเลย รูปแบบที่ปรากฏ เช่น การขโมย การพนัน กลโกง ฯลฯ ในกรณีนี้ลักษณะความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกันมีน้อยที่สุดเพราะแต่ละฝ่ายต่างมุ่งหวังที่จะแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง ดังนั้น จึงเกิดมีเล่ห์เหลี่ยม กลโกง ทฤษฎี หักหลัง การลักขโมย และเกิดมีความรุนแรงระหว่างกันขึ้น

ซาลินส์ ได้เสนอรูปแบบของการแลกเปลี่ยนทั้ง 3 แบบนี้ เพื่อให้อธิบายกับระยะห่างกันในด้านความสัมพันธ์เชิงสังคม (Social Distance) ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 รูปแบบของการแลกเปลี่ยนในด้านความสัมพันธ์เชิงสังคม

ที่มา : ดำรง ฐานดี, 2536 : 172

ผู้ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันตามสายเลือดมักจะไม่นึกถึงผลตอบแทนจากผู้รับของไปจากตนเลย เช่น สามีให้สิ่งของแก่ภรรยา พ่อให้ลูก ปู่ให้หลาน จากนั้นเมื่อความสัมพันธ์ห่างออกไป รูปแบบของการให้และรับจะเป็นการแลกเปลี่ยนที่ต้องการผลตอบแทนที่เท่ากัน ยิ่งคนที่ไม่มีความสัมพันธ์กันหรือเป็นคนที่อยู่นอกเผ่าพันธุ์กันแล้วจะมีลักษณะที่เป็นที่ยอมให้สิ่งใดตอบแทนเลย

โดยสรุป แนวคิดการแลกเปลี่ยนในเชิงเศรษฐกิจของชาลินส์ทำให้สามารถมองเห็นถึงความผูกพัน และการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มปฐมภูมิได้อย่างชัดเจน กลุ่มยิ่งห่างออกไปเท่าใด (Social Distance) การแลกเปลี่ยนในเชิงเศรษฐกิจ ความต้องการผลตอบแทนที่ไม่เท่าเทียมกันยิ่งมากขึ้นเท่านั้น และอาจมีการใช้กลวิธีในการให้ได้มาโดยไม่ต้องการสูญเสียผลประโยชน์ของตนเอง เช่น การหักหลัง การฉ้อโกง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การเล่นเกมพนัน การค้ายาเสพติด เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดประเภทต่างๆ และยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยแต่ปรากฏว่าไม่มีการศึกษามาก่อน ซึ่งได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้

ทัศนีย์ กำปั่นทอง (2517 : บทคัดย่อ) ศึกษาสาเหตุการติดยาเสพติดของคนไข้ในโรงพยาบาลบางแห่งในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า สาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติดเกิดจากเพื่อนชักชวน อยากทดลอง อยากรู้ อยากเห็น อยากสนุก กลุ้มใจ มั่วสุมดื่มสุรา ทำให้หันไปลองใช้ยาเสพติด

เกา สารสิน (2522 : 31-32) ศึกษาปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทยพบว่า ผู้ค้ายาเสพติดจะเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้เสพยาเสพติด และผู้เสพเองก็ต้องพยายามหาเงินมาเพื่อบำบัดความต้องการยาเสพติด ซึ่งอาจหาเงินมาด้วยวิธีการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ฉกชิง วิ่งราว ปล้นทรัพย์ หรือก่อคดีอาชญากรรมต่างๆ

วุฒิ เหล่าสุนทรและคณะ (2524 : 42) ศึกษาปัญหาการเสพและการติดยาเสพติดพบว่า ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุการเข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการเสพยาเสพติดและการค้ายาเสพติด นอกจากนั้นการที่มีจำนวนผู้ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นยังก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมติดตามมา โดยผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ของการติดยาเสพติดกับการก่ออาชญากรรมพบว่า ผู้ต้องขังที่ก่ออาชญากรรมร้อยละ 58 เป็นผู้ติดยาเสพติด

ไชยยศ เหมะรัชตะ (2525 : 251) ศึกษาปัญหาเสพยาเสพติด : การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่กฎหมายพบว่า การเสพยาเสพติดมาจากสาเหตุต่างๆ ได้แก่ การชักนำของเพื่อนฝูง ครอบครัว และผู้ปกครอง ความบกพร่องของโรงเรียนและการศึกษา สิ่งแวดล้อมหรือละแวกบ้านล้วนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด เป็นต้น

วชิรา บุตรชัยวุฒิ (2527 : 48-53) ศึกษาเรื่อง การศึกษาบุคลิกภาพผู้ติดยาเสพติดพบว่าลักษณะพื้นฐานของบุคลิกภาพเป็นสาเหตุหนึ่งของการติดยาเสพติด กล่าวคือบุคลิกภาพเดิมของเยาวชนเป็นผู้ที่มีความไม่มั่นคงทางด้านอารมณ์และจิตใจ ไม่สามารถทนต่อความตึงเครียด เบื่อหน่าย อ่อนแอ มีความวิตกกังวล และว้าวุ่นใจ จึงมักใช้ยาเสพติดขจัดความกังวล ความลับ และความไม่สบายใจ ประกอบกับปฏิกิริยาทางสังคมทั้งภายในครอบครัวและสังคมภายนอกที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด ทำให้เยาวชนไปมีความสัมพันธ์กับผู้ติดยาเสพติดด้วยกัน ดังนั้น เมื่อต้องเผชิญกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความตึงเครียดทางจิตใจและสังคมจึงมัก

กลับไปเสพยาเสพติดอีก

ประเทือง ธนียผล (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้วิธีการบำบัดและอบรมแก้ไข ฟันฟูจิตใจ (แบบบังคับ) แทนการใช้เรือนจำต่อผู้กระทำผิดฐานเสพยาเสพติด พบว่า วิธีการบำบัดรักษาแบบบังคับโดยไม่ใช้เรือนจำสามารถรักษาผู้ติดยาเสพติดให้หายขาดและ ปรับตัวเข้ากับสังคมได้โดยไม่ถูกตราหน้าและยังเป็นผลดีต่อสุขภาพ จิตใจ ร่างกาย และ สถานภาพทางสังคมของผู้ติดยาเสพติดนั้น แต่ทั้งนี้ต้องมีเงื่อนไขหรือข้อบังคับให้ปฏิบัติ ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากฝ่าฝืนต้องโทษมาตรการลงโทษอย่างอื่นแทน

โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาการแพร่ระบาดของ การ ติดสารเสพติดในเด็กและเยาวชนชุมชนแออัด ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น ที่อยู่อาศัย เพื่อนที่ติดยาเสพติดและภาวะทางเศรษฐกิจ บิบบังคับ ทำให้เยาวชนมีแนวโน้มกระทำการบางสิ่งบางอย่างที่ขัดต่อศีลธรรม กฎระเบียบ และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งผู้ใหญ่หรือคนทั่วไปยึดถืออยู่ เช่น การเสพยาเสพติด เป็นต้น

ชาวลิต ยอดมณี (2534 : 53) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดยาเสพติดกับการ ก่ออาชญากรรมประเภทต่างๆ ที่ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่าหากผู้ติดยาเสพติดมีจำนวน เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้นด้วย แต่การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้เสพติดมี ผลต่อการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม ประเภทอื่นน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากพบว่าผู้ติดยาเสพติด ส่วนใหญ่จะก่อความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ในด้านการก่ออาชญากรรมผู้ต้องหาที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะติดยาเสพติดก่อนก่อคดีครั้งแรก ความผิดที่ก่อขึ้นส่วนใหญ่จะเป็น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวนครั้งที่ก่อความผิดเฉลี่ยประมาณสองครั้ง

รักช่อน รัตนวิจิตรเวช (2538 : 253) ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการติดเฮโรอีน พบว่า กระบวนการติดเฮโรอีนของประชาชนประกอบด้วยขั้นตอนต่อเนื่อง 2 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นเริ่มต้นเสพ เงื่อนไขที่ทำให้เยาวชนเข้าสู่ขั้นเริ่มต้นเสพ ได้แก่ เงื่อนไข ด้านบุคคล เงื่อนไขด้านเพื่อน เงื่อนไขด้านครอบครัว เงื่อนไขด้านโรงเรียน เงื่อนไข เกี่ยวกับเฮโรอีน และเงื่อนไขเสพด้วยความไม่รู้

2) ขั้นเสพต่อเนื่องเงื่อนไขที่ทำให้เยาวชนเมื่อผ่านขั้นเริ่มต้นเสพแล้วมีการเสพ ต่อเนื่อง ได้แก่ ความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม สุขสบาย การประเมินความรู้สึกของตนเอง การ อธิบายเหตุผล การปฏิสังสรรค์กับเพื่อนที่ติดเฮโรอีน การหลีกเลี่ยงกลุ่มอาการ เนื่องจากการหยุดยา และติดใจรสชาติของเฮโรอีน นอกจากนั้นการอ้างการเป็นผู้ติดเฮโรอีน

ขึ้นอยู่กับอาการและให้นิยามตนเอง เครือข่ายความสัมพันธ์ ลักษณะความสัมพันธ์ การถูกประทับตรา และการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้น ด้วยการแสดงตัวเหมือนคนอื่น ๆ

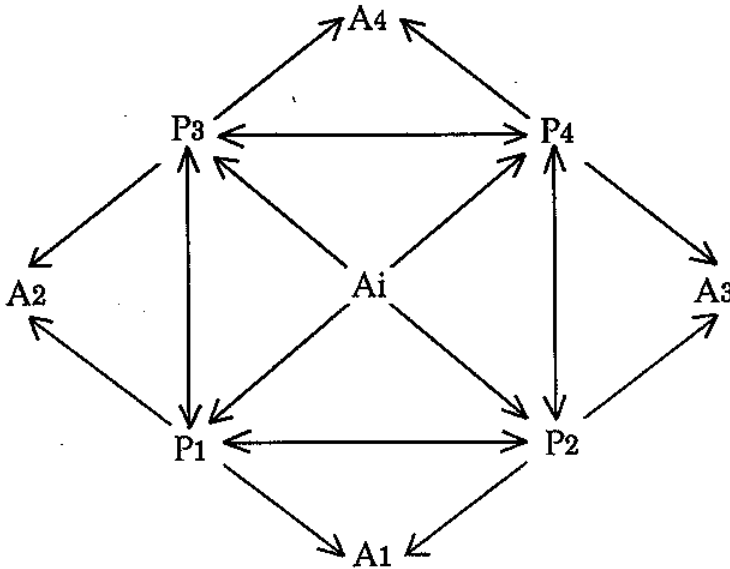
นฤมล เตี้ยบำรุงญาติ (2540 : 29) ศึกษาเรื่องการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาผู้ที่ติดสารเสพติด : กรณีศึกษาโรงพยาบาลสมุทรปราการ พบว่าปัญหาที่ทำให้ติดสารเสพติดมาจากการเลี้ยงดู ขาดความอบอุ่นในครอบครัว และทำให้ผู้ติดสารเสพติดมีทัศนคติและพฤติกรรมพึ่งพาโดยเฉพาะเพื่อนซึ่งชักนำไปสู่การติดสารเสพติด การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาสามารถช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดเข้าใจถึงทัศนคติและพฤติกรรมของตนเอง ยอมรับและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยเรื่องกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนไม่มีการทำวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดมาก่อน จึงนับว่าการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะในส่วนของผู้ค้า ซึ่งเป็นสาเหตุในการทำให้ยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนแพร่ระบาด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนดังกล่าว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนต่อเนื่องของกระบวนการการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน โดยอาศัยแนวความคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ดังแสดงไว้ในแผนภาพ 3

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดแสดงลำดับขั้นตอนต่อเนื่องที่จะนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการการบำบัดยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน

- P หมายถึง บุคคลผู้เข้าร่วมปฏิสัมพันธ์ (Persons)
- A หมายถึง กิจกรรมการบำบัดยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน (Activity)
- Ai หมายถึง กิจกรรมอันเนื่องด้วยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Interaction) ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทน
- หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดกระบวนการการบำบัดยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน
- ↔ หมายถึง กิจกรรมการแลกเปลี่ยนที่ต้องการผลตอบแทนที่มีลักษณะต่างตอบแทน

จากภาพประกอบ 3 จะเห็นได้ว่า ปฏิสัมพันธ์เริ่มจากการที่บุคคลที่หนึ่ง (P1) ในที่นี้หมายถึงผู้บำบัดยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเข้าสู่กระบวนการการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่สอง (P2) ก่อให้เกิดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เป็นพหุคูณอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (A1) ในประเด็นนี้ผู้วิจัยอยากทราบว่ารูปแบบหรือกลวิธีและกระบวนการการแลกเปลี่ยนมีลักษณะอย่างไร และเมื่อผ่านขั้นตอนการทำกิจกรรมแล้ว พลวัตของการปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมดังกล่าวอาจจะเพิ่มเป็นทวีคูณหรือตรีคูณก็ได้ นั่นก็คือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกิจกรรมในรูปของการแลกเปลี่ยนก็จะขยายจากบุคคลที่หนึ่ง

(P1) และบุคคลที่สอง (P2) ไปสู่บุคคลที่สาม (P3) และบุคคลที่สี่ (P4) เพิ่มขึ้นมีลักษณะเป็นเครือข่าย ในประเด็นนี้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งผู้วิจัยอยากจะทราบว่า พลวัตของกลุ่ม (Dynamic) เกิดขึ้นและพัฒนาไปได้อย่างไร

กรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นตัวแบบที่นำมาใช้แสดงแนวทางอย่างกว้างๆ เพื่อศึกษากระบวนการปฏิสัมพันธ์และกลวิธีในการค้ายาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนในครั้งนี้